

Balansgång mellan en persons 'bästa' och vilja - gode mannens roll i beslutsfattande för personer med intellektuell funktionsnedsättning

Karin Jansson, Doktorand, Institutionen för socialt arbete, Uppsala universitet

Bakgrund: Att kunna uttrycka sin vilja i frågor som påverkar ens liv är en viktig del av självbestämmande. Personer med intellektuella funktionsnedsättningar nekas ofta möjligheter att fatta både stora och små beslut i sina liv, särskilt när sådana beslut inte överensstämmer med andras perspektiv. Godmanskap utgör en central del i detta dilemma, där gode män ofta ställs inför frågan om de ska agera utifrån personens vilja eller deras "bästa". Godmanskap innebär att en person har fått behörighet att företräda en annan person i olika rättshandlingar, såsom att ansöka om insatser och betala räkningar. Relationen mellan den enskilde och dennes god man präglas därmed av en beroendeställning.

Syfte: Syftet med den här studien är att undersöka hur gode män upplever sina uppdrag och stöttar den enskilde att ta beslut, med fokus på hur den enskilde ges möjlighet att vara delaktig. Frågeställningen lyder: *Hur upplever gode män sin och den enskildes inflytande i beslutsfattande?*

Metod: Studien är kvalitativ och utgår från 15 intervjuer med gode män, med teoretisk utgångspunkt i kritisk funktionshindersforskning och mänskliga rättigheter.

Resultat och diskussion: De preliminära resultaten visar på att godmanskap, som formellt bygger på samtycke, i praktiken tillåter gode män att fatta beslut utan att inkludera den enskilde. Det är inte ovanligt att gode män har ett paternalistiskt förhållningssätt till den enskilde, i synnerhet gällande ekonomiska frågor. Huruvida gode män beaktar den enskildes vilja beror mycket på de praktiska förutsättningarna, men också på gode mannens föreställning av den enskildes beslutsförmåga. Utmaningar uppstår när den enskildes önskemål kolliderar med vad gode mannen anser är bäst för dem. Ibland kan brist på visat samtycke leda till tvång i form av övergång till förvaltarskap. I praktiken ersätter gode mannen den enskilde i beslutsfattande, snarare än stödjer. Godmanskapet kan då leda till mindre möjlighet att utöva sin rättshandlingsförmåga, snarare än mer, vilket är godmanskapets egentliga syfte.

